

SPECIALE ONDERWIJSLEERMIDDELEN (SOL)

JAARVERSLAG 2009 & 2010

Vlaams Ministerie van onderwijs en vorming
Agentschap voor onderwijsdiensten (AgODi)
Scholen Basisonderwijs en CLB
Cel Speciale Onderwijsleermiddelen
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Vlaamse overheid

Eindredactie

Daphne Rombauts

AgOD*i*, Scholen Basisonderwijs en CLB

Met medewerking van

Ivan Boyen, Andrea Eerdeken, Nicole Tibau, Kim Verbeeren, Christel Bens

AgOD*i*, Scholen Basisonderwijs en CLB

Verantwoordelijke uitgever

Guy Janssens

Administrateur-generaal;

Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgOD*i*)

Koning Albert II-laan 15

1210 Brussel

Lay-out

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid

Communicatie

Patricia Vandichel

Foto

Sensotec

Depotnummer

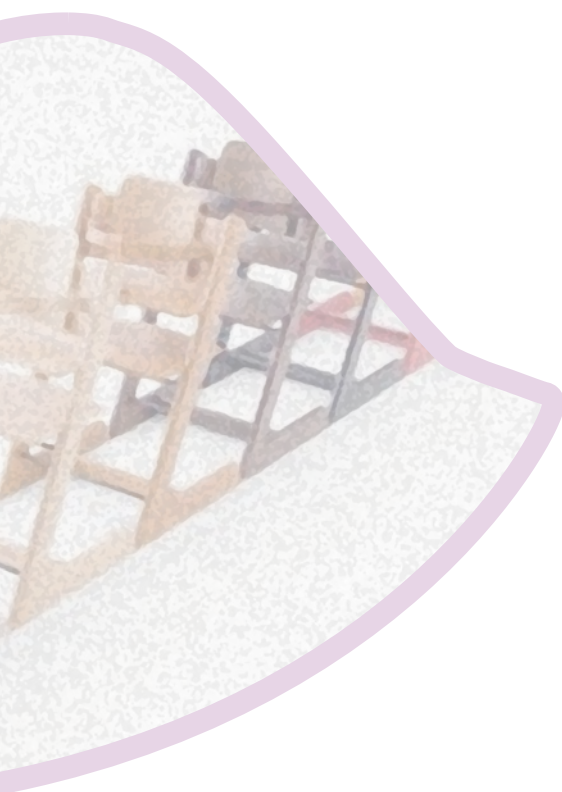
D/2010/3241/193

Inhoud

Inleiding	3
Speciale Onderwijsleermiddelen binnen: Basisonderwijs, Secundair onderwijs, Hoger onderwijs	4
Aanvragen en kenmerken van leerlingen/studenten	5
1 Aantal aanvragen.....	5
2 Verdeling aanvragen per niveau	5
3 Verdeling aanvragers per niveau, geslacht en onderwijsnet voor 2009 en 2010 (zonder tolkondersteuning).....	6
4 Evolutie aantal aanvragers en aanvragen	7
Doventolkondersteuning en kopieën van notities medestudenten	8
1 Tolkuren Vlaamse Gebarentaal (VGT).....	9
2 Schrijftolkuren.....	10
3 Evolutie gemiddeld aantal tolkuren	11
4 Kopieën van notities medestudenten.....	11
Speciale Onderwijsleermiddelen binnen: Volwassenenonderwijs, Basiseducatie	12
Aanvragen en kenmerken van leerlingen/studenten	14
1 Aantal aanvragen	14
2 Evolutie aantal aanvragers en aanvragen	14
Doventolkondersteuning en kopieën van notities medestudenten	16
1 Tolkuren Vlaamse Gebarentaal (VGT).....	16
2 Schrijftolkuren.....	17
3 Kopieën van notities medecursisten	17

Financieel overzicht	18
1 Beschikbare middelen	19
2 Besteding van de beschikbare middelen per onderwijsniveau en per doelgroep	19
3 Verdeling van de beschikbare middelen over de onderwijs-niveaus	20
4 Gebruik van het krediet per doelgroep.....	20
5 Gebruikt krediet per doelgroep per onderwijsniveau	22
6 Evolutie van de beschikbare middelen.....	23
7 Recuperaties apparatuur	24
Beheerscomité Speciale Onderwijsleermiddelen	26
Conclusies en beleidsaanbevelingen	28
Lijst figuren	30

Inleiding

De Cel Speciale Onderwijsleermiddelen (SOL) van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) kent hulpmiddelen toe aan leerlingen met een handicap die de lessen volgen in een basisschool of een secundaire school voor gewoon onderwijs, alsook aan studenten uit het hoger onderwijs en cursisten uit de basiseducatie en het volwassenenonderwijs. De decretale basis hiertoe is te vinden in het onderwijsdecreet VII.

Met 'speciale onderwijsleermiddelen' worden hulpmiddelen bedoeld die de persoon met een handicap nodig heeft om het onderwijsleerproces in een gewone school te kunnen volgen en die de beperking geheel of gedeeltelijk opheffen.

Het kan gaan om **technische apparatuur**, zoals een leesloep of brailleleesregel, **ergonomisch meubilair** of **omzettingen** van leerboeken en studiemateriaal in braille of grootletterdruk. Ook de kosten voor herstellingen van toegekende hulpmiddelen komen in aanmerking voor financiering. Een nominatieve lijst met hulpmiddelen die in aanmerking komen voor financiering bestaat er niet.

Technische hulpmiddelen die naast de schoolse situatie ook in een ruimere sociale context kunnen worden gebruikt en gemakkelijk verplaatsbaar zijn van de school naar de thuissituatie worden gefinancierd door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH).

De toegekende hulpmiddelen (voor zover het om concreet materiaal gaat) blijven eigendom van AgODi, maar de onderwijsinstelling is verantwoordelijk voor het beheer ervan. Aangekochte hulpmiddelen kunnen wel worden doorgegeven aan andere leerlingen/studenten. AgODi staat in voor de opvolging en de overdracht van de aangekochte technische hulpmiddelen.

Het grootste deel van de beschikbare middelen gaat naar de ondersteuning van leerlingen, studenten en cursisten met een auditieve handicap. Deze ondersteuning bestaat uit de financiering van **tolkuren Vlaamse Gebarentaal, schrijftolkuren** en de financiering van **kopieën van notities medestudenten**.

De doelgroep van de speciale onderwijsleermiddelen wordt gevormd door personen met een handicap. Leerlingen, studenten of cursisten met leerstoornissen komen hiervoor niet in aanmerking. Voor deze doelgroep neemt het beleidsdomein Onderwijs andere initiatieven, zoals de financiering van het proefproject ADIBib, waar schoolboeken digitaal worden bewerkt, en de financiering van dyslexiesoftware.

Speciale Onderwijsleermiddelen binnen:

Basisonderwijs

Secundair onderwijs

Hoger onderwijs

Aanvragen en kenmerken van leerlingen/studenten

1 Aantal aanvragen

AgODi ontving **818 aanvragen in 2009**, waarvan:

- 675 aanvragen voor speciale onderwijsleermiddelen, exclusief tolkuren
- 71 aanvragen voor ondersteuning door een tolk Vlaamse Gebarentaal
- 72 aanvragen voor ondersteuning door een schrijftolk

Opmerking: van de aanvragers deden 8 leerlingen/studenten een aanvraag voor zowel gebarentaal- als schrijftolkuren.

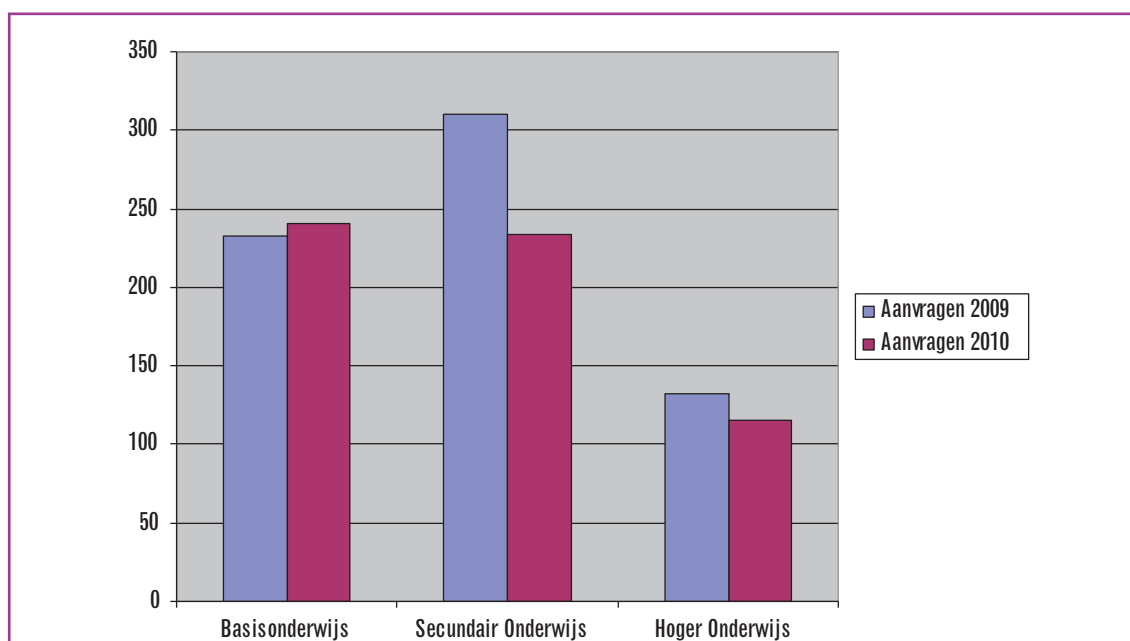
AgODi ontving **741 aanvragen in 2010**, waarvan:

- 590 aanvragen voor speciale onderwijsleermiddelen, exclusief tolkuren
- 77 aanvragen voor ondersteuning door een tolk Vlaamse Gebarentaal
- 74 aanvragen voor ondersteuning door een schrijftolk

Opmerking: van de aanvragers deden 14 leerlingen/studenten een aanvraag voor zowel gebarentaal- als schrijftolkuren.

2 Verdeling aanvragen per niveau

Figuur 1: Aantal aanvragen per niveau in 2009 & 2010

Uit bovenstaande figuur blijkt dat in 2009 de meeste aanvragen voor speciale onderwijsleermiddelen gedaan werden voor leerlingen uit het secundair onderwijs. In 2010 daarentegen daalt het aantal aanvragen voor dit onderwijsniveau en hebben de meeste aanvragen betrekking op leerlingen uit het basisonderwijs.

Onderstaande tabel toont naast het aantal aanvragen ook het aantal leerlingen/studenten die een aanvraag deden. Het aantal toekenningen geeft weer hoeveel aanvragen resulteerden in een positieve beslissing (hetzij een nieuwe toekenning, hetzij de recuperatie van een eerder aangekocht hulpmiddel). Niet opgenomen in deze aantallen zijn de negatieve of uitgestelde beslissingen.

	2009			2010		
	leerlingen/ studenten	aanvragen	toekenningen	leerlingen/ studenten	aanvragen	toekenningen
Basis	146	233	226	167	241	231
Secundair	160	310	301	127	234	225
Hoger	82	132	129	64	115	112
Totaal	388	675	656	358	590	568
	+ 143 aanvragen tolkondersteuning			+ 151 aanvragen tolkondersteuning		

We zien dat in 2010 zowel het globale aantal leerlingen/studenten als het aantal aanvragen gedaald is t.o.v. 2009. Een leerling/student deed gemiddeld 1,65 aanvragen in 2010 t.o.v. 1,74 aanvragen in 2009.

Het aantal aanvragen voor tolkondersteuning stijgt door de jaren heen en kent in 2010 een stijging van 5,6% t.o.v. 2009.

3 Verdeling aanvragers per niveau, geslacht en onderwijsnet voor 2009 en 2010 (zonder tolkondersteuning)

	2009							2010						
	GO!		OGO		VGO		To- taal	GO!		OGO		VGO		To- taal
	J	M	J	M	J	M		J	M	J	M	J	M	
Kleuteronderwijs	0	0	2	1	17	18	38	4	3	6	2	15	13	43
Lager onderwijs	6	5	19	11	50	17	108	6	2	27	10	53	26	124
Secundair onderwijs	15	2	5	4	71	63	160	10	7	6	2	53	51	129
Totaal	28		42		236		306	32		53		211		296
	J			M				J			M			
Hoger onderwijs	38			44			82	29			35			64
Algemeen totaal							388							360

Legende: GO!: Gemeenschapsonderwijs; OGO: Officieel Gesubsidieerd Onderwijs; VGO: Gesubsidieerd Vrij Onderwijs¹

Zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs zitten de meeste aanvragers in het vrij gesubsidieerd onderwijs.²

1 De leerlingen/studenten die tolkondersteuning vroegen, werden niet opgenomen dit overzicht.

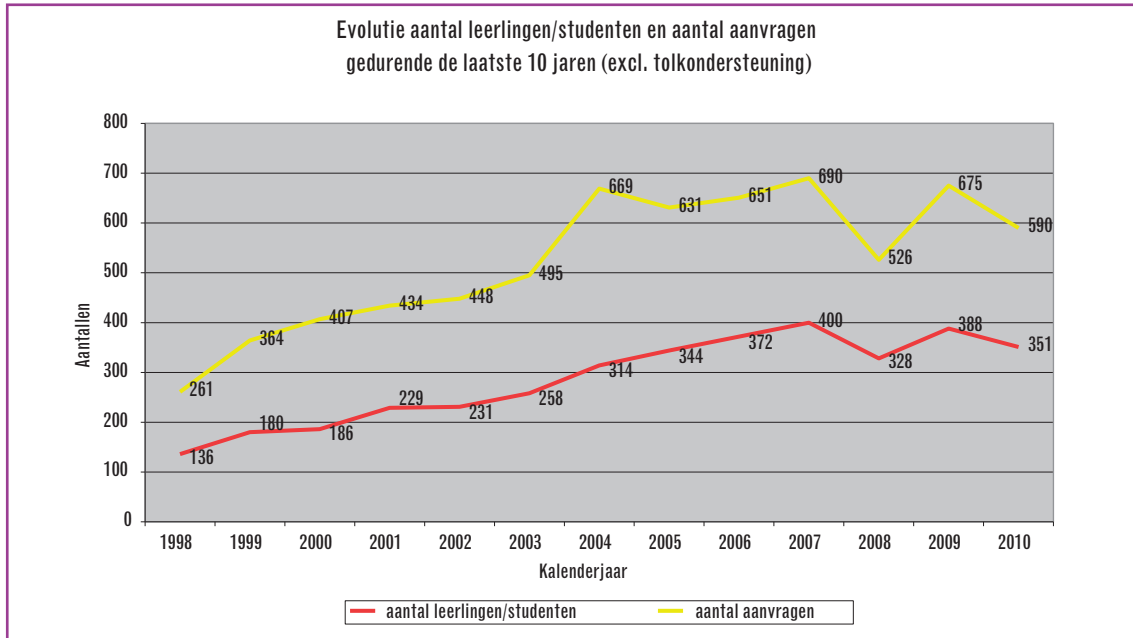
2 Er zijn in 2010 351 unieke leerlingen/studenten die een of meerdere aanvragen – andere dan tolkondersteuning – indienden. Omdat het kalenderjaar 2010 zowel een deel van het schooljaar 2009-2010 als een deel van het schooljaar 2010-2011 beslaat, zijn er aanvragers die in meerdere niveaus en/of netten meetellen ten gevolge van een schoolverandering of door de overgang naar een ander onderwijsniveau. Deze leerlingen/studenten worden dus in meerdere niveaus en/of netten opgenomen in de aantallen.

In 2010 werd binnen de cel SOL gestart met de invoer van gegevens in een vernieuwde database, waardoor meer controles op de kenmerken van de aanvragers mogelijk geworden zijn.

4 Evolutie aantal aanvragers en aanvragen

Figuur 2: Evolutie aantal leerlingen/studenten en aantal aanvragen

Deze figuur geeft de evolutie weer gedurende de laatste dertien jaar van het aantal leerlingen en studenten die een aanvraag indienden enerzijds en van het aantal aanvragen anderzijds.

We zien dat zowel het aantal aanvragers als het aantal aanvragen, na de daling in 2008, tijdens 2009 opnieuw stegen tot net onder de respectievelijke aantallen van 2007. In 2010 zet zich opnieuw een daling in. De oorzaak daarvan is onbekend.

Doventolkondersteuning en kopieën van notities medestudenten

Leerlingen en studenten met een auditieve handicap die les volgen in het gewoon onderwijs komen in aanmerking voor door de overheid gefinancierde **tolkuren Vlaamse Gebarentaal en/of schrijftolkuren**. De voorwaarden waaraan moet worden voldaan en de procedure om deze tolkuren aan te vragen bij AgODi, worden beschreven in de omzendbrief 'Ondersteuning van leerlingen/studenten met een auditieve handicap in het gewoon voltijds secundair en hoger onderwijs'.³

Sinds september 2008 worden er ook tolkuren toegekend aan cursisten met een auditieve handicap in het volwassenenonderwijs. Die procedure wordt beschreven in de omzendbrief 'Speciale onderwijsleermiddelen in het volwassenenonderwijs - Schooljaar 2010-2011'.⁴

De school voor gewoon onderwijs is verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van de door AgODi toegekende tolkuren Vlaamse Gebarentaal binnen onderwijs. De tolk wordt aangevraagd bij het tolkenbureau CAB (Vlaams Communicatie Assistentie Bureau voor Doven vzw) dat in Vlaanderen verantwoordelijk is voor het uitsturen en uitbetalen van de tolken VGT. Om voor alle leerlingen, studenten en cursisten een optimale ondersteuning te kunnen bieden, wordt het aantal uren dat door de Vlaamse overheid wordt toegekend en door het CAB wordt bemiddeld, stelselmatig opgetrokken. **De laatste jaren blijkt echter steeds meer dat één van de knelpunten de invulling van de tolkuren is.** Er kunnen in Vlaanderen moeilijk voldoende tolken Vlaamse Gebarentaal worden gevonden om alle noden binnen de onderwijssector in te vullen. Vanaf september 2008 kunnen de Centra voor Volwassenenonderwijs ook de opleiding Vlaamse Gebarentaal organiseren. Zo probeert men het tekort aan tolken Vlaamse Gebarentaal enigszins te verminderen.

In 2009 werd er door de onderwijsinspectie een onderzoek uitgevoerd naar de inzet van doventolken in het secundair, hoger en volwassenenonderwijs in Vlaanderen.⁵ Naast de grote mate van tevredenheid over de meerwaarde van de tolkondersteuning voor de schoolloopbaan, bleek uit het onderzoek ook dat er een aantal knelpunten zijn. Enerzijds hebben deze knelpunten betrekking op de administratieve procedure om tolkuren aan te vragen, toe te kennen en in te zetten. Tijdens 2009 werd geprobeerd deze knelpunten te verhelpen, wat heeft geleid tot de aanpassing van de hoger vermelde omzendbrieven vanaf het schooljaar 2010-2011. Anderzijds vormen de opleiding, kwaliteit en beschikbaarheid van de tolken VGT zelf een probleem. Naar aanleiding daarvan onderzoekt men hoe deze situatie (structureel) verbeterd kan worden.

Meer informatie over o.a. het aantal uren VGT dat getolkt werd in 2009 en 2010, kunt u vinden in het statistisch jaaroverzicht van het CAB, via www.cabvlaanderen.be.

3 Omzendbrief NO/2009/02, te vinden via <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=14091>.

4 Omzendbrief VWO/2009/01, te vinden via <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=14092>.

5 ONDERWIJSINSPECTIE, *Onderzoek naar de inzet van doventolken in het secundair, hoger en volwassenenonderwijs in Vlaanderen*, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, juni 2009, te vinden via www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2009/0904-doventolken.htm.

Voor leerlingen, studenten en cursisten die gebruik maken van een schrijftolk, ontvangen de onderwijsinstellingen een bedrag en gaan de aanvragers zelf op zoek naar een geschikte schrijftolk die aan de bestaande diplomavooraarden moet voldoen.

Tolkgebruikers en andere niet-horende leerlingen, studenten en cursisten kunnen eveneens de terugbetaling vragen van **kopieën van notities van medestudenten**. Deze ondersteuningsvorm is dus eveneens bedoeld voor personen met een auditieve handicap. Voor deze toekenningen wordt een maximumbedrag gehanteerd: 100 euro per school-/academiejaar in het hoger onderwijs, 75 euro per schooljaar in het secundair onderwijs en 37,5 euro per semester in het volwassenenonderwijs.

1 Tolkuren Vlaamse Gebarentaal (VGT)

Voor het school-/academiejaar 2009-2010:

- 71 leerlingen/studenten vroegen tolkuren VGT aan
- 68 leerlingen/studenten ontvingen effectief tolkuren VGT

Voor het school-/academiejaar 2010-2011:

- 77 leerlingen/studenten vroegen tolkuren VGT aan
- 72 leerlingen/studenten ontvingen effectief tolkuren VGT

Aanvragen die niet in een toekenning van tolkuren resulteren, betreffen onvolledige aanvragen die niet vervolledigd werden.

Aantal aanvragers VGT per geslacht en per niveau:

	2009-2010			2010-2011		
	Jongens	Meisjes	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
Secundair onderwijs	35	26	61	37	21	58
Hoger onderwijs	3	7	10	5	14	19
Totaal	38	33	71	42	35	77

Uit deze tabel blijkt dat het aantal tolkgebruikers VGT over de schooljaren heen is toegenomen. Deze stijging is te wijten aan een stijging in het secundair onderwijs. In het hoger onderwijs daalde het aantal studenten met tolkondersteuning VGT van 12 naar 10 studenten in het academiejaar 2009-2010, om het volgende academiejaar bijna te verdubbelen.

Aantal aangevraagde en toegekende tolkuren per niveau:

	Totaal pakket 2009-2010 = 14.210 uren		Totaal pakket 2010-2011 = 16.210 uren	
	Aangevraagde uren	Toegekende uren	Aangevraagde uren	Toegekende uren
Secundair onderwijs	18.147	12.136	23.944	14.413
Hoger onderwijs	3.120	2.067	4.880	1.798
Totaal	21.267	14.203	28.824	16.210

Ondanks een jaarlijkse verhoging van het totale pakket beschikbare tolkuren VGT waren er zowel in 2009-2010 als in 2010-2011 niet voldoende tolkuren VGT om aan de vraag te voldoen. Net als in 2008 waren er in december 2009 en 2010 als gevolg van diverse wijzigingen opnieuw tolkuren VGT beschikbaar voor herverdeling.

2 Schrijftolkuren

Voor het school-/academiejaar 2009-2010:

- 72 leerlingen/studenten vroegen schrijftolkuren aan
- 65 leerlingen/studenten ontvingen effectief schrijftolkuren

Voor het school-/academiejaar 2010-2011:

- 74 leerlingen/studenten vroegen schrijftolkuren aan
- 63 leerlingen/studenten ontvingen effectief schrijftolkuren

Aanvragen die niet in een toekenning van tolkuren resulteren, betreffen laattijdige aanvragen of aanvragers die van de oorspronkelijk ingediende aanvraag afzien.

Aantal aanvragers per geslacht en per niveau:

	2009-2010			2010-2011		
	Jongens	Meisjes	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
Secundair onderwijs	15	20	35	22	21	43
Hoger onderwijs	18	19	37	13	18	31
Totaal	33	39	72	35	39	74

Uit deze tabel blijkt dat, in tegenstelling tot de tolkgebruikers VGT, het aantal schrijftolkgebruikers in het schooljaar 2009-2010 in het secundair onderwijs constant blijft ten opzichte van het schooljaar 2008-2009, om in het schooljaar 2010-2011 weer te stijgen. Het aantal schrijftolkgebruikers in het hoger onderwijs neemt toe in 2009-2010, om in het academiejaar 2010-2011 weer te dalen. In het algemeen kunnen we stellen dat het aantal schrijftolkgebruikers is toegenomen over de laatste drie school-/academiejaren heen.

Aantal aangevraagde en toegekende schrijftolkuren per niveau:

	Totaal pakket 2009-2010 = 6.800 uren		Totaal pakket 2010-2011 = 7.800 uren	
	Aangevraagde uren	Toegekende uren	Aangevraagde uren	Toegekende uren
Secundair onderwijs	6.120	3.641	10.632	4.309
Hoger onderwijs	6.170	3.158	7.400	1.893
Totaal	12.290	6.799	18.032	6.202

In het school-/academiejaar 2010-2011 werd het totale pakket schrijftolkuren verhoogd met 1.000 uren. Net als bij de tolkuren VGT blijkt dat het pakket schrijftolkuren niet groot genoeg is om aan de vraag te voldoen.

Het totale pakket voor 2010 bedroeg 7.800 uren. Het totale pakket werd aanvankelijk verdeeld onder alle 74 leerlingen/studenten die schrijftolkuren aanvroegen. 11 leerlingen deden na deze toekenning afstand van hun tolkuren of vervulde hun aanvraag niet, waardoor er maar 6.202 uren werden toegekend.

In december 2009 en 2010 waren er als gevolg van diverse wijzigingen telkens opnieuw schrijftolkuren beschikbaar voor herverdeling.

3 Evolutie gemiddeld aantal tolkuren

Om leerlingen, studenten en cursisten met een auditieve handicap in het gewoon onderwijs voldoende ondersteuning te bieden, probeert men jaarlijks het pakket tolkuren op een realistische (d.w.z. uitvoerbare) wijze te verhogen. In 2009 werden de nodige extra financiële inspanningen geleverd om aan de grote vraag naar tolkuren tegemoet te komen.

Onderstaande tabel toont de aanzienlijke toename van het gemiddelde aantal tolkuren VGT per onderwijsvorm en -niveau vanaf het schooljaar 2009-2010.

Door een toename van de vraag naar schrijftolkuren, daalde het gemiddelde aantal schrijftolkuren voor het schooljaar 2009-2010. Vanaf het school-/academiejaar 2010-2011 stijgt het gemiddelde aantal schrijftolkuren weer door de verhoging van het totale pakket met 1.000 uren.

Initieel toegekende tolkuren						
	Tolkuren Vlaamse Gebarentaal			Schrijftolkuren		
	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2008-2009	2009-2010	2010-2011
ASO	300	360	390	134	108	130
TSO/KSO	270	310	340	134	108	130
BSO	185	230	245	134	108	130
HO/UNIV	215	260	280	134	105	130

4 Kopieën van notities medestudenten

In 2009 ontvingen 65 leerlingen/studenten naast tolkuren nog een toekenning voor kopieën van notities van medestudenten en dit voor een totaalbedrag van 5.650 euro.

In 2010 ontvingen 29 leerlingen/studenten naast tolkuren nog een toekenning voor kopieën van notities van medestudenten en dit voor een totaalbedrag van 2.250 euro.

	2008	2009	2010
Aantal leerlingen/studenten	58	65	29
Totaal bedrag	5.034 €	5.650 €	2.250 €
Gemiddeld bedrag per leerling/student	86,79 €	86,92 €	77,59 €

Uit deze tabel blijkt dat het aantal aanvragers van kopieën van notities van medestudenten tijdens 2009 is gestegen in vergelijking met 2008. Het gemiddeld bedrag per leerling/student bleef wel ongeveer gelijk. In 2010 zien we echter dat het aantal aanvragers sterk is gedaald, samen met het gemiddeld bedrag per leerling/student.

Speciale Onderwijsleermiddelen binnen:

Volwassenenonderwijs (VWO)

Basiseducatie

Het decreet van 8 juli 1996 betreffende het onderwijs VII, zoals gewijzigd bij het decreet van 22 juni 2007, voorziet de mogelijkheid om vanaf 1 januari 2008 speciale onderwijsleermiddelen toe te kennen in het volwassenenonderwijs. Met 'speciale onderwijsleermiddelen' worden hulpmiddelen bedoeld die een volwassene met een handicap nodig heeft om het onderwijsleerproces in een **Centrum voor Basiseducatie** of **Centrum voor Volwassenenonderwijs** te kunnen volgen.

Een centrum kan speciale onderwijsleermiddelen aanvragen voor een cursist die ingeschreven is in een opleiding van een leergebied van de basiseducatie, van een studiegebied van het secundair volwassenenonderwijs, van een studiegebied van het hoger beroepsonderwijs of van een specifieke lerarenopleiding.

Voor het volwassenenonderwijs wordt voor de speciale onderwijsleermiddelen een jaarlijks budget voorzien. Deze middelen kunnen alleen gebruikt worden voor:

- het inschakelen van een **tolk Vlaamse Gebarentaal en/of schrijftolk**;
- de terugbetaling van **kopieën van notities van medecursisten**;
- het **aanpassen van lesmateriaal**, zoals de omzetting in braille, vergrotende kopieën, digitale omzettingen of grootletterdruk.

Speciale onderwijsleermiddelen kunnen in het volwassenenonderwijs niet gebruikt worden voor de aankoop of herstelling van technische hulpmiddelen.

In het volwassenenonderwijs wordt gewerkt met **semesters**.

2009 omvat:

- het tweede semester van schooljaar 2008-2009 (1 februari 2009 t.e.m. 30 juni 2009)
- het eerste semester van het schooljaar 2009-2010 (1 september 2009 t.e.m. 31 januari 2010)

2010 omvat:

- het tweede semester van schooljaar 2009-2010 (1 februari 2010 t.e.m. 30 juni 2010)
- het eerste semester van schooljaar 2010-2011 (1 september 2010 t.e.m. 31 januari 2011)

Aanvragen en kenmerken van leerlingen/studenten

1 Aantal aanvragen

AgODi ontving **44 aanvragen in 2009**, waarvan:

- 10 aanvragen voor speciale onderwijsleermiddelen, andere dan tolkuren
- 32 aanvragen voor ondersteuning door een tolk Vlaamse Gebarentaal
- 2 aanvragen voor ondersteuning door een schrijftolk

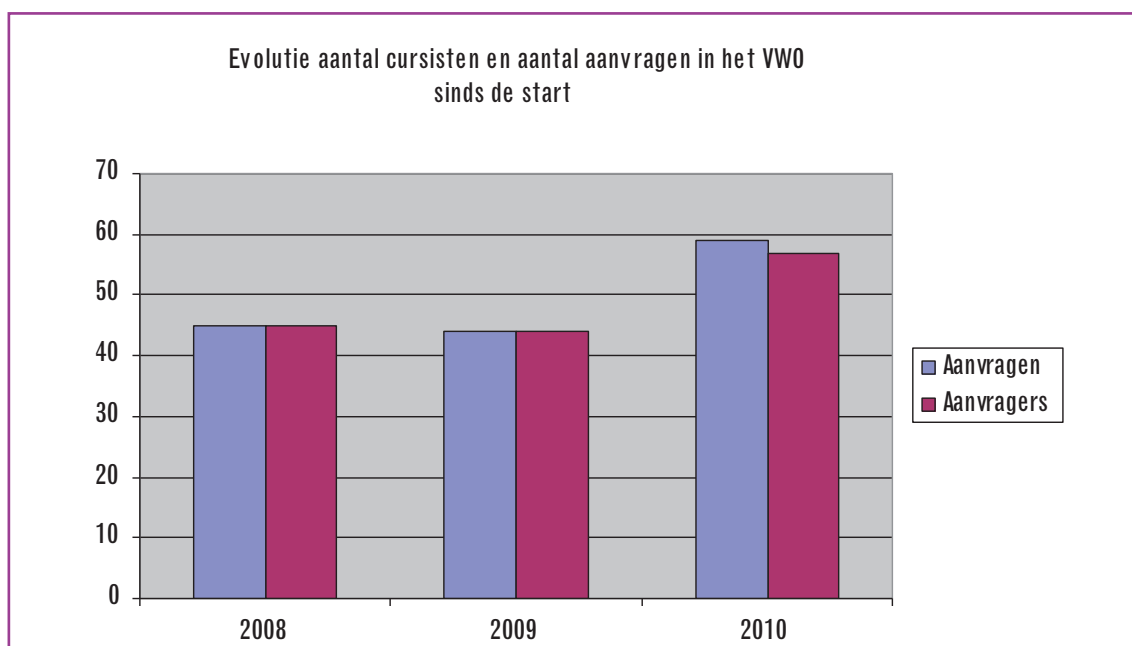
Opmerking: 1 cursist deed een aanvraag voor zowel gebarentaal- als schrijftolkuren.

AgODi ontving **59 aanvragen in 2010**, waarvan:

- 15 aanvragen voor speciale onderwijsleermiddelen, andere dan tolkuren
- 39 aanvragen voor ondersteuning door een tolk Vlaamse Gebarentaal
- 5 aanvragen voor ondersteuning door een schrijftolk

2 Evolutie aantal aanvragers en aanvragen

Figuur 3: Evolutie aantal cursisten en aantal aanvragen sinds de start

Verdeling aanvragen per semester:

		Aanvragen	Aanvragers	Toekenningen
2009	2008-2009 2e semester	14	14	13
	2009-2010 1e semester	30	30	23
2010	2009-2010 2e semester	23	21	22
	2010-2011 1e semester	36	36	33

Een constante stijging van het aantal cursisten is merkbaar sinds de start van het aanbod voor het volwassenenonderwijs. Verder valt op dat het aantal aanvragen telkens hoger ligt in het tweede semester dan in het eerste. De verklaring hiervoor ligt waarschijnlijk in het feit dat de aanvraag voor het eerste semester al eind juni moet gebeuren, terwijl cursisten vaak pas na die datum beslissen om in september in het volwassenenonderwijs in te stappen.

Doventolkondersteuning en kopieën van notities medestudenten

1 Tolkuren Vlaamse Gebarentaal (VGT)

		Aantal aanvragen	Aantal toekenningen
2009	Schooljaar 2008-2009 - 2e semester	11	10
	Schooljaar 2009-2010 - 1e semester	21	14
2010	Schooljaar 2009-2010 - 2e semester	13	12
	Schooljaar 2010-2011 - 1e semester	26	23

Aanvragen die niet in een toekenning resulteren werden laattijdig ingediend, of aanvragers vervolledigden hun dossier niet.

Gebruik van de tolkuren Vlaamse Gebarentaal:

	2009		2010	
	2008-2009 2e semester	2009-2010 1e semester	2009-2010 2e semester	2010-2011 1e semester
Uren ter beschikking door CAB	560	630	735	735
Effectief gebruikt	315	524	587	518,5*
%	56%	83%	80%	71%

* Dit is een voorlopige tussenstand, want er werden in het eerste semester uren toegekend voor modules die doorlopen tijdens het tweede semester. Daardoor kan dit aantal nog verhogen.

Bij de verdeling van de tolkuren Vlaamse Gebarentaal houdt het beheerscomité rekening met het aantal lestijden per module (en dus niet het aantal cursisten). Het aantal uren tolkondersteuning dat een cursist toegekend krijgt, staat dus altijd in verhouding tot het totale aantal lestijden van alle modules die hij/zij volgt. Door het hoge aantal lestijden van sommige cursisten (het gaat dan meestal over cursisten die een volledige opleiding volgen), is het percentage tolkuren sterk gedaald. Het percentage staat voor het aantal tolkuren in verhouding tot het aantal lestijden.

Twee maanden na de start van een semester worden de teruggegeven tolkuren herverdeeld.

% toegekende uren VGT		Bij eerste toekenning	Na herverdeling
2009	2008-2009 2e semester	30,00%	30,00%
	2009-2010 1e semester	27,00%	32,50%
2010	2009-2010 2e semester	27,00%	33,60%
	2010-2011 1e semester	16,24%	18,00%

2 Schrijftolkuren

		Aantal aanvragen	Aantal toekenningen	Aantal schrijftolkuren
2009	Schooljaar 2008-2009 - 2e semester	1	1	33
	Schooljaar 2009-2010 - 1e semester	1	1	20
2010	Schooljaar 2009-2010 - 2e semester	3	3	20
	Schooljaar 2010-2011 - 1e semester	2	2	20

Er waren geen laattijdige aanvragen voor schrijftolkuren of cursisten die hun dossier niet vervolledigden.

Het beheerscomité kon 25% van de lestijden per module aan schrijftolkuren toekennen.

3 Kopieën van notities medecursisten

Volgend overzicht toont het aantal cursisten dat naast tolkuren nog een toekenning kreeg voor kopieën van notities van medecursisten.

	2008-2009 2e semester	2009-2010 1e semester	2009-2010 2e semester	2010-2011 1e semester
Aantal cursisten	0	3	2	5
Totaal bedrag	0,00 €	112,50 €	75,00 €	187,50 €
Bedrag per cursist	0,00 €	37,50 €	37,50 €	37,50 €

Financieel overzicht

2009 & 2010

1 Beschikbare middelen

Voor het kalenderjaar 2009 bedroeg het totale beschikbaar krediet voor de toekenning van speciale onderwijsleermiddelen aan personen met een handicap 1.565.000 euro. Ten opzichte van het beschikbare krediet voor kalenderjaar 2008 (1.415.000 euro) betekent dat een stijging met 150.000 euro.

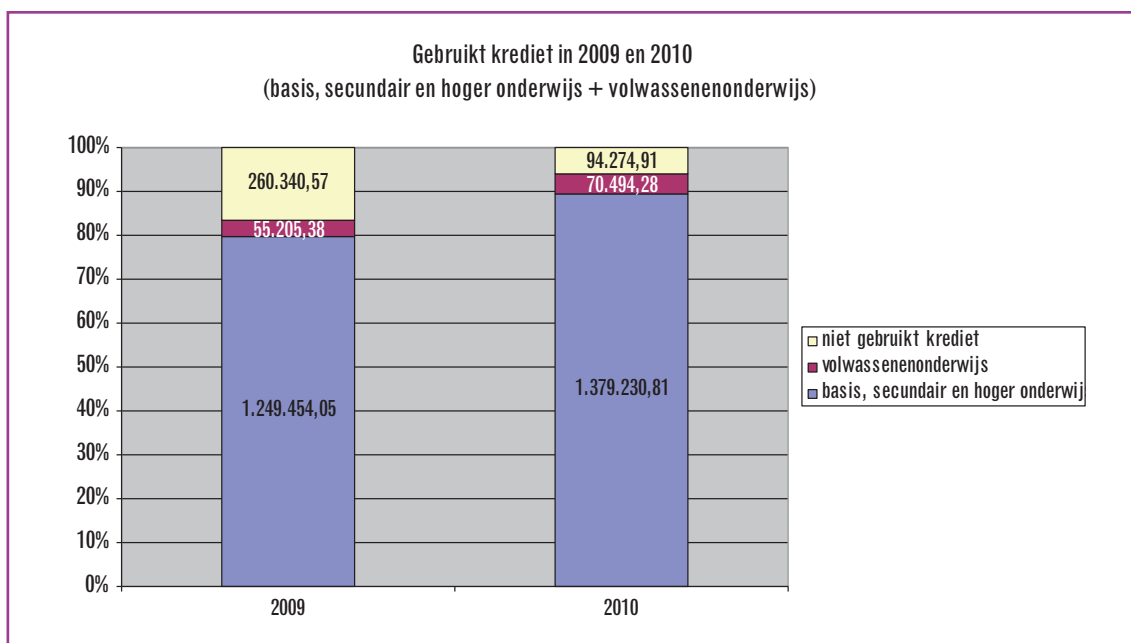
Voor het kalenderjaar 2010 bedroeg het krediet 1.544.000 euro, wat een daling van 21.000 euro betekent t.o.v. kalenderjaar 2009 ten gevolge van besparingsmaatregelen.

2 Besteding van de beschikbare middelen per onderwijsniveau en per doelgroep

	2009	2010
A. Basis; secundair en hoger onderwijs		
1. Voor de leerlingen/studenten met een auditieve handicap		
Tolkuren Vlaamse Gebarentaal	625.000,00 €	719.550,09
Schrijftolkuren	194.300,00 €	234.000,00
Kopieën notities medestudenten	5.650,00 €	2.250,00
2. Voor de leerlingen/studenten met een visuele handicap		
Aanpassingen lesmateriaal in braille	182.433,81 €	186.650,41
Aanpassingen lesmateriaal in grootletterdruk op maat	147.637,66 €	155.767,52
Kopieën notities medestudenten	0,00 €	500,00
Vergrotende kopieën	14.487,57 €	10.754,49
Technische hulpmiddelen voor blinden	1.682,55 €	0,00
Technische hulpmiddelen voor slechtzienden	37.592,59 €	37.024,65
3. Voor de leerlingen/studenten met een fysieke handicap		
Aanpassingen lesmateriaal in digitale vorm	9.966,55 €	3.727,14
Kopieën notities medestudenten	2000,00 €	0,00
Technische hulpmiddelen	23.712,86 €	25.073,52
4. Herstellingen technische hulpmiddelen	4.990,46 €	3.932,99
Totaal basis-, secundair en hoger onderwijs	1.249.454,05 €	1.379.230,81
B. Volwassenenonderwijs		
1. Voor de cursisten met een auditieve handicap		
Tolkuren Vlaamse Gebarentaal		
schooljaar 2008-2009 semester II / 2009-2010 semester II	21.552,00 €	28.460,00
schooljaar 2009-2010 semester I / 2010-2011 semester I	25.550,00 €	29.191,80
schrijftolkuren		
schooljaar 2008-2009 semester II / 2009-2010 semester II	0,00 €	1.885,00
schooljaar 2009-2010 semester I / 2010-2011 semester I	580,00 €	2.310,00
Kopieën notities medestudenten	112,50 €	262,50
2. Voor de cursisten met een visuele handicap		
Aanpassingen van lesmateriaal in braille	2.267,97 €	4.354,83
Aanpassingen van lesmateriaal in grootletterdruk	5.142,91 €	4.030,15
Totaal volwassenenonderwijs	55.205,38 €	70.494,28
C. Niet gebruikt krediet	260.340,57 €	94.274,91
D. Totaal begrotingskrediet	1.565.000,00 €	1.544.000,00

3 Verdeling van de beschikbare middelen over de onderwijs-niveaus

Figuur 4: Gebruikt krediet in 2009 en 2010

Van het totale krediet voor 2009 werd maar 3,5% gebruikt voor het volwassenenonderwijs, 79,8% werd besteed aan speciale onderwijsleermiddelen voor leerlingen en studenten in het lager, secundair en hoger onderwijs. 16,6% van het totale krediet werd niet benut.

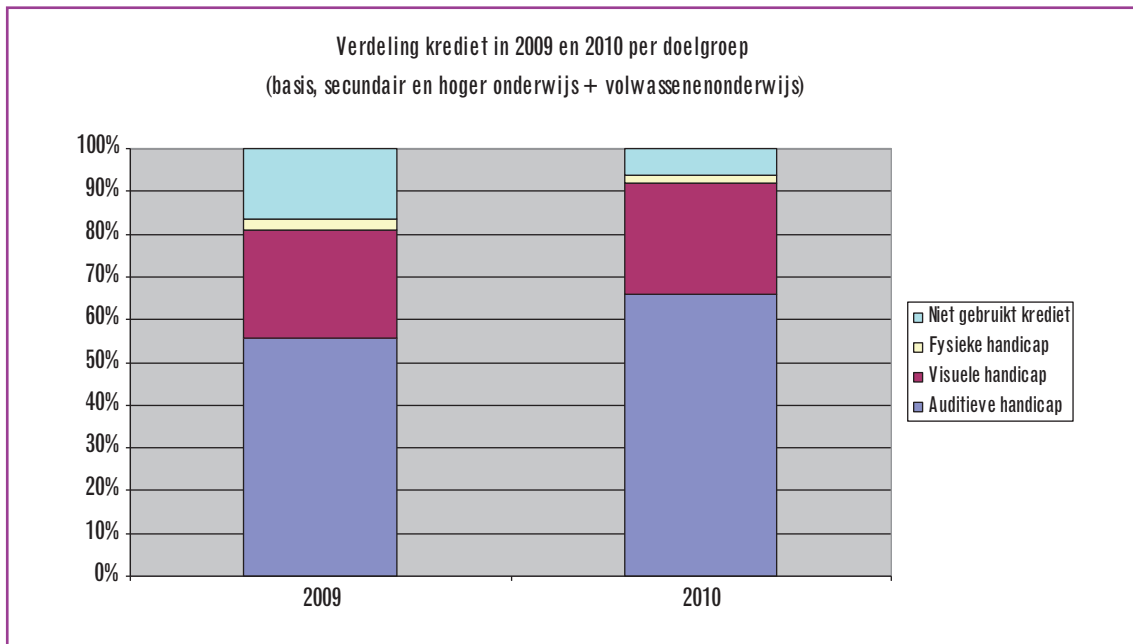
Van het totale krediet voor 2010 werd 4,6% gebruikt voor het volwassenenonderwijs, 89,3 % van het beschikbare krediet werd besteed aan speciale onderwijsleermiddelen voor leerlingen en studenten in het lager, secundair en hoger onderwijs. 6,1% van het totale krediet werd niet benut.

4 Gebruik van het krediet per doelgroep

Tabel: Gebruikt krediet naar doelgroep voor kalenderjaar 2009 en 2010

Doelgroep	2009		2010	
	Gebruikt krediet	% van het totale krediet	Gebruikt krediet	% van het totale krediet
Auditieve handicap	872.744,50	55,76%	1.017.909,39	65,93%
Visuele handicap	396.235,52	25,32%	403.015,04	26,10%
Fysieke handicap	35.679,41	2,28%	28.800,66	1,86%
Niet gebruikt krediet	260.340,57	16,64%	94.274,91	6,11%
Totaal	1.565.000,00	100%	1.544.000,00	100%

Figuur 5: Verdeling begrotingskrediet 2009 en 2010 per doelgroep

Uit de tabel en de figuur blijkt dat zowel in 2009 en 2010 meer dan de helft van het beschikbare krediet wordt besteed aan de ondersteuning van leerlingen, studenten en cursisten met een auditieve handicap. Het grootste deel van dat budget gaat naar de financiering van tolken Vlaamse Gebarentaal en schrijftolken.

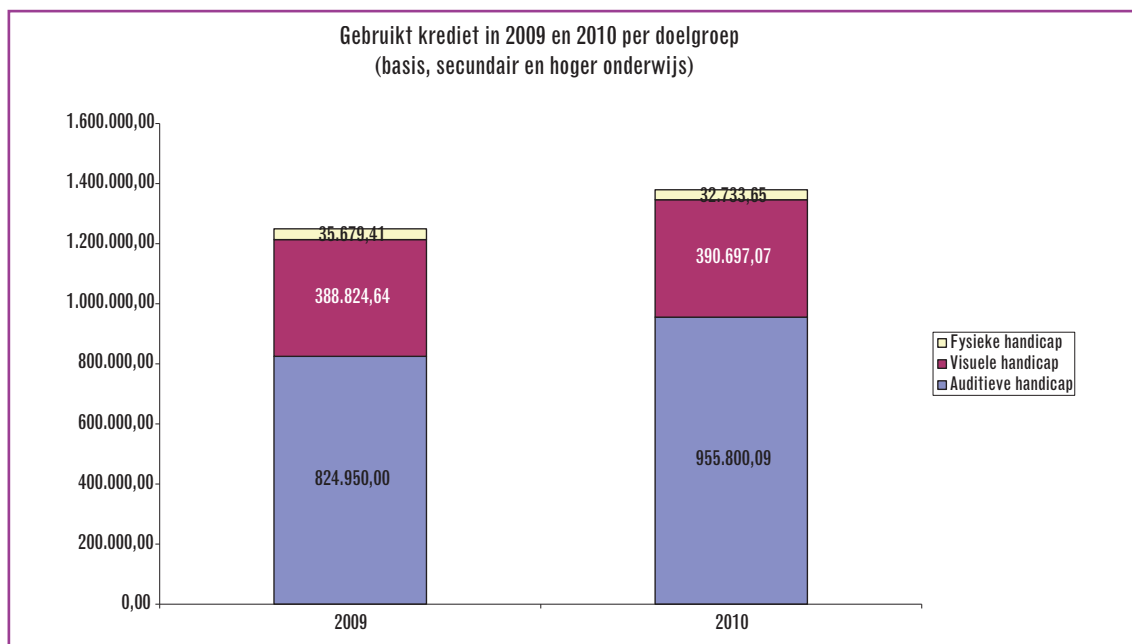
We kunnen afleiden dat er voor deze doelgroep in 2010 ongeveer 10% meer van het totale krediet werd opgebruikt t.o.v. 2009. Dat verklaart meteen ook waarom het aandeel niet gebruikt krediet fors daalt.

Ongeveer één vierde van de middelen voor speciale onderwijsleermiddelen gaat naar aanpassingen van lesmateriaal (voornamelijk omzettingen in braille en grootletterdruk) en hulpmiddelen (zoals leesloepen en brailleleesregels) voor personen met een visuele handicap.

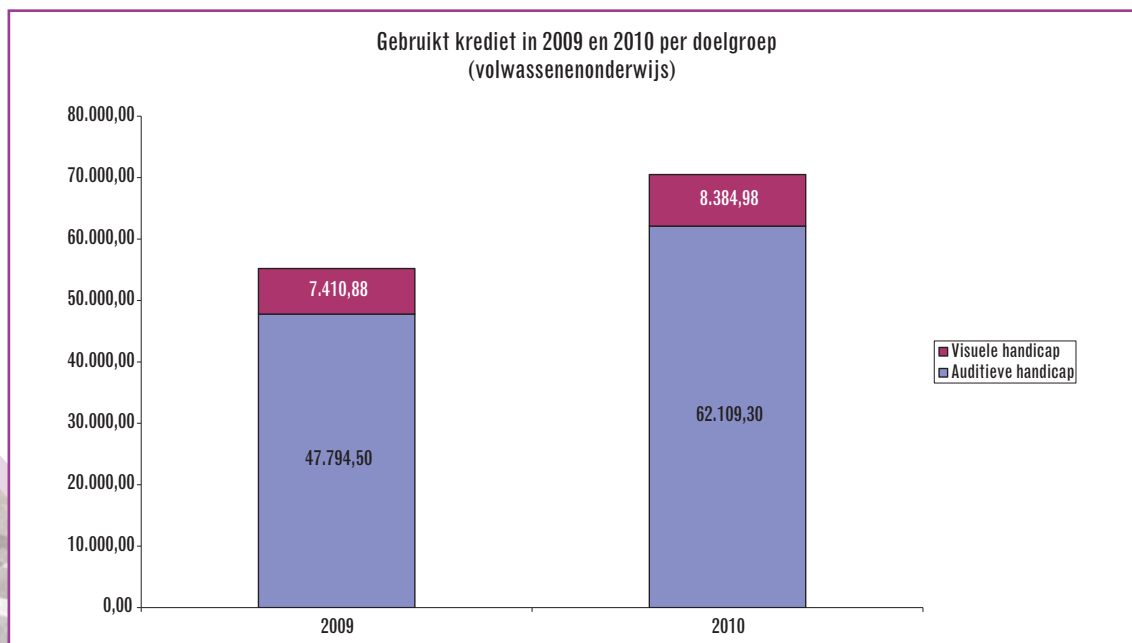
De hulpmiddelen die worden toegekend ter ondersteuning van leerlingen met een fysieke handicap (voornamelijk aangepaste tafels en stoeltjes in het lager onderwijs) vertegenwoordigen maar een klein deel van het beschikbaar budget, gemiddeld 2%.

5 Gebruikt krediet per doelgroep per onderwijsniveau

Figuur 6: Gebruikt krediet in 2009 en 2010 per doelgroep (Ba0, S0 en H0)

Figuur 7: Gebruikt krediet in 2009 en 2010 per doelgroep (volwassenenonderwijs)

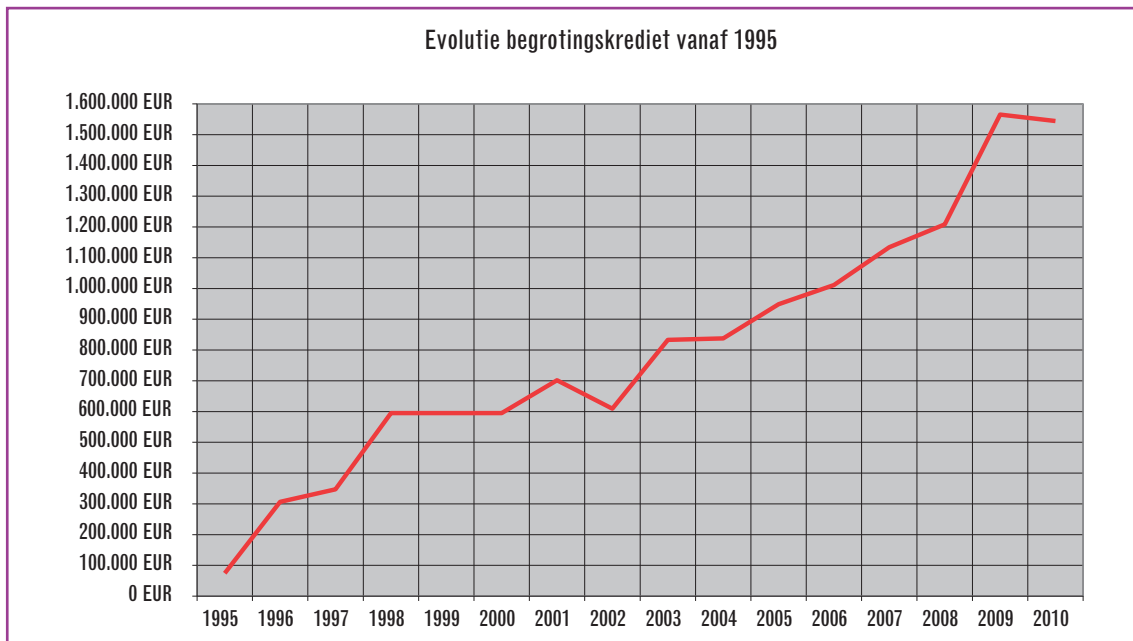

Uit figuur 5 en figuur 6 blijkt dat het overgrote deel van de financiële middelen per onderwijsniveau wordt besteed aan personen met een auditieve handicap (respectievelijk 66% in het secundair en hoger onderwijs en 87% in het volwassenenonderwijs), gevolgd door hulpmiddelen en aanpassingen van lesmateriaal ter compensatie van een visuele handicap (respectievelijk 31% en 13%). Maar een kleine minderheid van de middelen gaat naar hulpmiddelen voor leerlingen en studenten met een fysieke handicap.

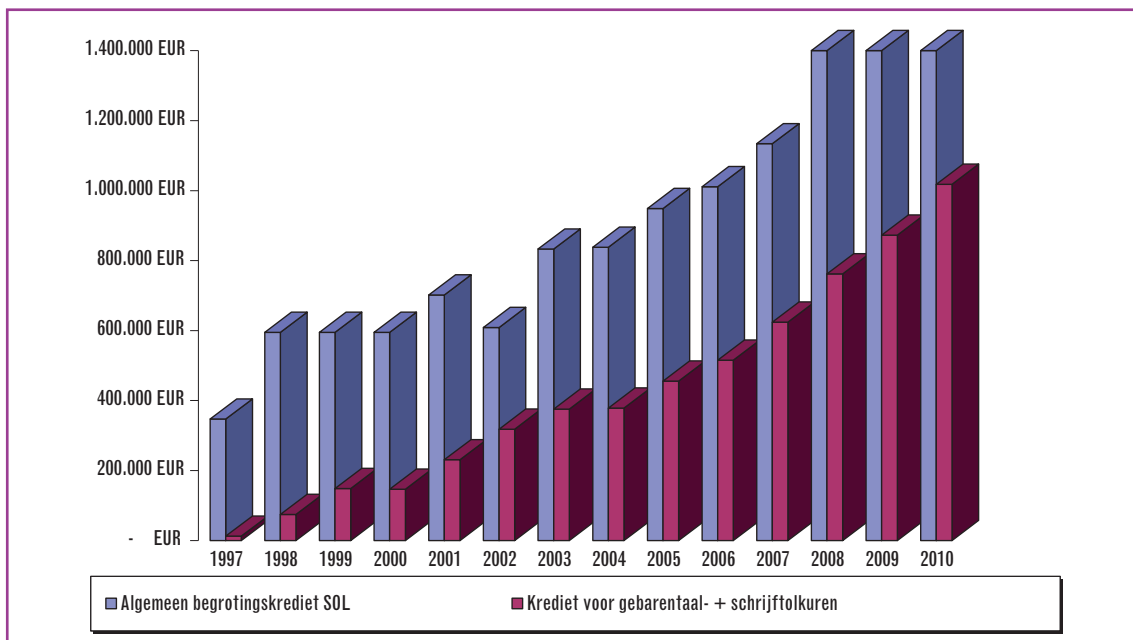
6 Evolutie van de beschikbare middelen

Figuur 8: Globaal

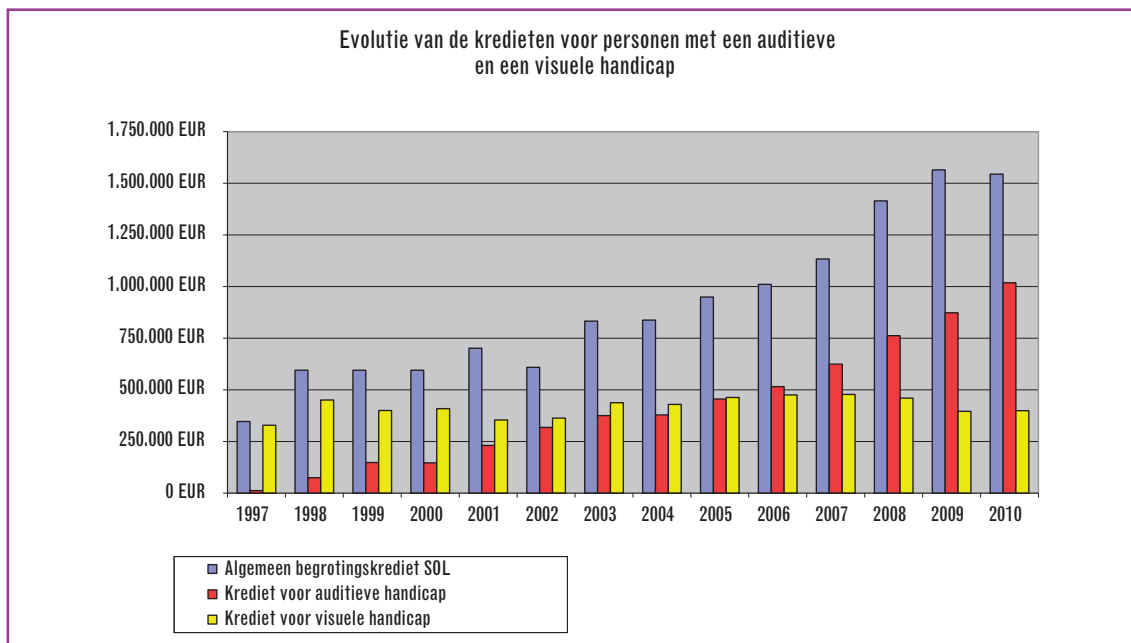
Het totale beschikbare krediet is de laatste 15 jaar bijna constant gestegen met amper twee dalingen tussen 2001 en 2002 en een kleine daling tussen 2009 en 2010 (het verbruikt krediet is in deze laatste periode weliswaar toegenomen).

Figuur 9: Algemeen begrotingskrediet SOL per doelgroep

Naast een bijna constante stijging van het beschikbare krediet is ook het krediet dat wordt gebruikt voor gebarentaal- en schriftolkuren onderhevig aan een continue stijging. De stijging lijkt ook plaats te vinden in het aandeel dat dit laatste inneemt in de voorziene kredieten, het percentage dat uitbesteed wordt aan gebarentaal- en schriftolkuren blijkt dus ook toe te nemen.

Figuur 10: Evolutie van de kredieten voor personen met een auditieve en een visuele handicap

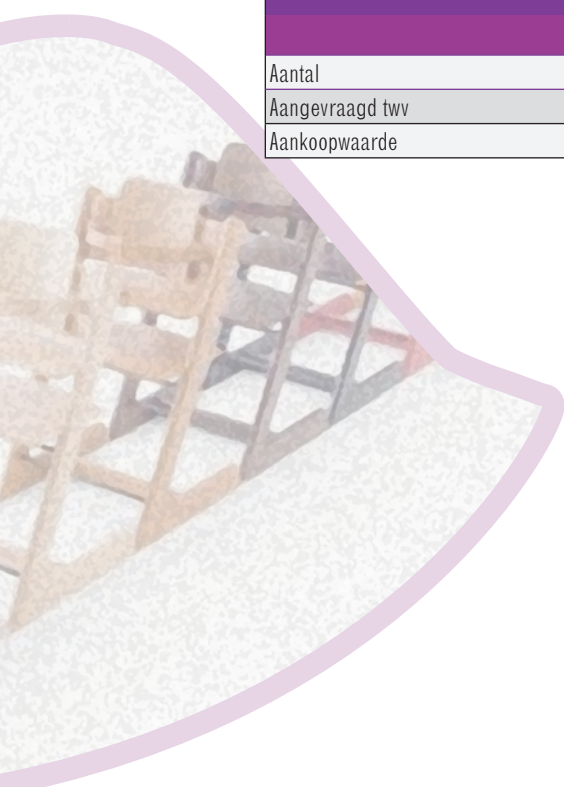

Wanneer de verschillen binnen de sensorische handicaps onder de loep worden genomen blijken de kredieten gebruikt voor leerlingen met een visuele handicap, zeker qua aandeel, af te nemen. Die voor de leerlingen met een auditieve handicap blijken dan juist steeds te stijgen doorheen de tijd.

7 Recuperaties apparatuur

Hulpmiddelen die werden toegekend ten behoeve van een bepaalde leerling en die door die leerling niet langer worden gebruikt, worden opnieuw ter beschikking gesteld van het Beheerscomité Speciale Onderwijsleermiddelen. Die hulpmiddelen worden gerecupereerd en kunnen daarna opnieuw van nut zijn voor andere leerlingen in een gelijkaardige situatie.

	Gerecupereerde middelen	
	2009	2010
Aantal	81	74
Aangevraagd twv	60.699,07 €	79.944,26 €
Aankoopwaarde	69.932,68 €	88.354,07 €

Beheerscomité
Speciale Onderwijsleermiddelen
2009 en 2010

Het Beheerscomité Speciale Onderwijsleermiddelen onderzoekt bepaalde aanvragen tot financiering van speciale onderwijsleermiddelen en neemt een beslissing over de al dan niet toekenning ervan.

Het comité is samengesteld uit vertegenwoordigers van de onderwijsadministratie, de onderwijsinspectie, de drie GON-netcoördinatoren en een vertegenwoordiger van de minister van Onderwijs en van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.

Het comité kwam **in 2009** acht keer samen. De data waren als volgt gespreid: 28/01/2009 - 11/03/2009 - 22/04/2009 - 03/06/2009 - 08/07/2009 - 24/09/2009 - 28/10/2009 - 09/12/2009. De vergadering van het Beheerscomité van 9 december 2009 werd in de voormiddag voorafgegaan door een werkbezoek aan het omzettingencentrum Progebraille Helen Keller in Zellik.

Als gevolg van de delegatie van beslissingsbevoegdheid van het Beheerscomité naar de Cel Speciale Onderwijsleermiddelen van AgOD*i* werden in 2009 621 aanvragen behandeld door de Cel Speciale Onderwijsleermiddelen, 54 aanvragen werden behandeld op het Beheerscomité voor een bedrag van 26.335,25 euro.

In 2010 kwam het comité zes keer samen. De data waren als volgt gespreid: 13/01/2010 - 23/03/2010 - 5/05/2010 - 7/07/2010 - 29/09/2010 - 10/11/2010.

Als gevolg van de delegatie van beslissingsbevoegdheid van het Beheerscomité naar de Cel Speciale Onderwijsleermiddelen van AgOD*i* werden in 2010 531 aanvragen behandeld door de Cel Speciale Onderwijsleermiddelen, 59 aanvragen werden behandeld op het Beheerscomité voor een bedrag van 54.447,98 euro.

Conclusies en beleidsaanbevelingen

- De grootste groeisector binnen de speciale onderwijsleermiddelen blijven de aanvragen voor niet-horende leerlingen en studenten. Het bijkomende krediet van 2009 werd gebruikt om extra tolkuren Vlaamse Gebarentaal ter beschikking te stellen aan leerlingen, studenten en cursisten die deze ondersteuning nodig hebben om de lessen in de school voor gewoon onderwijs (of in het centrum voor volwassenenonderwijs) te kunnen volgen. Ook in 2010 groeide opnieuw het budget dat aan die doelgroep werd besteed.
- In 2010 maakte AgODi werk van de vereenvoudiging van de procedure om tolkuren aan te vragen en toe te kennen en werden de richtlijnen om tolkuren in te zetten versoepeld. Zo werd tegemoetgekomen aan een vraag die vanuit het veld en vanuit de belangenvereniging werd gesteld. Ook in de toekomst moet er verder aandacht besteed worden aan procedures die een efficiënte verdeling van de beschikbare middelen mogelijk maken en die een verbetering van de tolkondersteuning binnen onderwijs faciliteren.
- Artikel 67 van het decreet van 8 juli 1996 betreffende het onderwijs VII^[1] bepaalt dat aan leerlingen, cursisten of studenten met een handicap die gewoon gefinancierd of gesubsidieerd secundair, volwassenenonderwijs, hoger of academisch onderwijs volgen, speciale onderwijsleermiddelen ter beschikking kunnen worden gesteld. Paragraaf 2 van dat artikel stelt dat de Vlaamse Regering de procedure voor aanvraag van de middelen en de criteria voor de toepassing bepaalt.
- Een eerste knelpunt hier is dat er nog steeds geen uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering is waarin de procedure en de criteria voor de toekenning van speciale onderwijsleermiddelen worden bepaald. Een dergelijk besluit zou de bestaande rechtsonzekerheid in hoofde van zowel de persoon met een handicap als de onderwijsinstelling waar deze persoon les volgt, kunnen wegwerken.
- Daarnaast moet men zich meer en meer de vraag stellen naar een concrete doelgroepomschrijving. Het is niet duidelijk wat precies moet worden verstaan onder 'handicap'. Op dit moment wordt een onderscheid gemaakt tussen 'handicap' en 'stoornis', waarbij leerstoornissen (zoals dyslexie, dysfasie, dyscalculie...) en ontwikkelingsstoornissen (zoals DCD) niet tot de doelgroep worden gerekend, terwijl deze stoornissen vaak tot dezelfde beperkingen en moeilijkheden leiden tijdens het onderwijs- en leerproces van deze leerlingen. Vooral voor leerstoornissen bestaat er daarenboven een toenemende vraag naar compenserende middelen.
- Bij de overheveling van de middelen voor de financiering van hulpmiddelen voor gebruik in de schoolse context van het beleidsdomein Welzijn naar Onderwijs werd in 1995 een criterium ingesteld om dubbele financiering te vermijden. Speciale onderwijsleermiddelen worden in tegenstelling tot hulpmiddelen van het toenmalige 'Vlaams Fonds' (nu Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap; VAPH) niet individueel toegekend, maar aan de school en zijn alleen bedoeld om op school te worden gebruikt. Draagbare hulpmiddelen die gemakkelijk verplaatsbaar zijn en die dus ook buiten de school in een ruimere sociale context kunnen

6 ^[1] Zoals gewijzigd bij decreet van 14 februari 2003, van 7 juli 2006 en van 22 juni 2007.

worden gebruikt, zouden verder gefinancierd worden door het VAPH. Door de technologische evolutie worden de hulpmiddelen (vooral hulpmiddelen voor personen met een visuele handicap) echter steeds compacter en mobieler. In dat verband is nieuw overleg met het VAPH met betrekking tot het destijds ingestelde criterium aangewezen. Ook in de ruimere context van het beleid ten aanzien van personen met een handicap is er afstemming nodig tussen de verschillende beleidsdomeinen van waaruit dezelfde ondersteuningsvormen worden aangeboden. Zo worden er bijvoorbeeld tolkuren gefinancierd zowel vanuit Onderwijs (AgODi) als vanuit Welzijn (VAPH) en Werk (VDAB). Een afstemming tussen de drie beleidsdomeinen van de criteria om in aanmerking te komen voor tolkondersteuning maakt een transparanter beleid op Vlaams niveau mogelijk en kan er mogelijk ook toe leiden dat de aanvraagprocedure voor dove of slechthorende gebruikers eenvoudiger wordt omdat er tussen de beleidsdomeinen eventueel gegevensuitwisseling kan gebeuren.

Lijst figuren

Figuur 1: Aantal leerlingen/studenten en aantal aanvragen per niveau in 2009	5
Figuur 2: Evolutie aantal leerlingen/studenten en aantal aanvragen gedurende de laatste 10 jaar	7
Figuur 3: Evolutie van het aantal aanvragen voor doventolkondersteuning per semester	14
Figuur 4: Kredietvergelijking middelen voor doventolkondersteuning ten opzichte van het totale budget voor speciale onderwijsleermiddelen	20
Figuur 5: Evolutie begrotingskrediet vanaf 1995	21
Figuur 6: Evolutie van de kredieten voor auditief en visueel gehandicapten	22
Figuur 7: Verdeling begrotingskrediet 2009	22
Figuur 8: Gebruikt krediet in 2009	23
Figuur 9: Gebruikt krediet in 2009 per handicap (voltijds onderwijs)	23
Figuur 10: Gebruikt krediet in 2009 per handicap (volwassenenonderwijs)	24

